

ACCESUL LIBER LA RAFT ÎN RAPORT CU FORMAREA CULTURII INFORMAȚIEI UTILIZATORILOR: REFLECȚII ȘI VIZIUNI DE VIITOR

Maria EFROS, Tamara FILIOGLO, Viorica ȘCHIOPU

Biblioteca Tehnico-Științifică U.T.M.

Abstract: *Reieșind din cerințele sporite ale utilizatorilor, care impun bibliotecii noi forme de servire, în comunicarea dată este prezentată concepția unei săli de lectură moderne cu acces liber la raft vizavi de: formele și metodele de servire, aspectul fizic al sălii, organizarea colecțiilor, cât și avantajele și dezavantajele unei asemenea modalități de acces la resursele documentare ale bibliotecii. Anexa reflectă un experiment, efectuat în sala de lectură pentru a determina orientarea utilizatorului în labirintul de informație, expus în acces liber la raft.*

Cuvinte cheie: *acces liber, raft, catalog, colecții, cotare, cultura informației, documente, sală de lectură.*

Trăind într-o societate dinamică trebuie să ne adaptăm rapid la situații noi și să asimilăm noi cunoștințe. Astfel, schimbările din sfera biblioteconomică (trecerea la noi tehnologii informaționale) impun modernizarea bibliotecii, implementarea formelor și metodelor noi de acces la informații. O schimbare importantă; pe care mizează bibliotecarii de azi, este organizarea servirii utilizatorilor în baza accesului liber la raft. Aceasta nu este o metodă nouă, însă atipică pentru biblioteca universitară și practic neîntâlnită în biblioteci, în general, cel puțin în perioada ultimilor douăzeci de ani. În același timp, cu anumite modificări, ea denotă premise pentru renovarea și îmbunătățirea relațiilor bibliotecii cu utilizatorii.

Accesul liber la raft este „metoda modernă de dezvoltare a colecțiilor bibliotecii”, care are drept scop înlăturarea barierelor din fața cititorilor, impuse de tehnica bibliotecară, asigurarea accesului utilizatorilor la rafturi pentru ași alege singuri cărțile ce-i interesează, în deplină libertate și lărgirea orizontului lor de interese și cunoștințe. Accesul liber la raft este un sistem ce favorizează posibilitatea identificării diversității fondului de publicații și contribuie la formarea imaginii bibliotecii ca spațiu al exprimării libere.

Accesul liber la raft nu este o metodă simplă, după cum pare la prima vedere. Nu e suficient să fie înlăturate îngrădirile fizice la colecțiile bibliotecii, mult mai importantă este asigurarea orientării libere a utilizatorilor în noianul de documente expuse pentru acces. Indiferent de forma servirii, utilizatorii urmăresc același scop – accesul rapid la informație și satisfacerea deplină a cererii informaționale. Însă, în condițiile accesului liber la raft acest principiu este mult mai greu de realizat, deoarece utilizatorii nu cunosc concepția bibliotecii privind clasarea documentelor la raft, precum și metodele regăsirii eficiente și eficiente a informației. Însă de ce, datoria bibliotecarilor este de a pune accentul pe aspectul organizatoric, de a așeza lucrările la raft astfel, încât această decizie să fie pe înțelesul căutătorilor de informații și în același timp de ai îndruma, a crea facilități, a asigura un mediu prielnic de lucru. Anume, despre aceasta dorim să comunicăm în continuare.

Accesul liber la raft impune utilizarea obligatorie a indicatoarelor de raft și de poliță, care servesc drept mijloace de orientare pentru utilizatori. Concomitent, trebuie create fișierele de indicatori al publicațiilor didactice și a celor periodice, cu scopul de a oferi utilizatorilor o informație cât mai vastă într-un timp cât mai restrâns.

Biblioteca universitară, metoda cea mai acceptabilă de ordonare a documentelor la raft este cea sistematico-alfabetică. Neapărat, e necesar să se țină cont de sistemul de cotare, care reflectă cu maximă precizie locul aflării documentului în colecție. Cele două elemente ale cotei – indicele de clasificare a documentului (în cazul nostru conform sistemului de clasificare CZU) și semnul de autor (necesar ordonării strict alfabetice a lucrărilor în funcție de numele autorilor) trebuie să fie cunoscute utilizatorilor.

Sala de lectură trebuie să dispună de posturi de lucru la catalogul tradițional și electronic. Totodată, este util să fie instituit un post de lucru pentru bibliotecarul consultant care va asista utilizatorii în căutarea rapidă a informației solicitate. Succesul va fi asigurat de abilitățile bibliotecarului, de competența lui profesională, or relațiile bibliotecar-utilizator trebuie să evolueze într-un dialog deschis, generând un climat propriu-zis regăsirii informației.

Este important, servirea în condițiile accesului liber la raft să fie însoțită de asistența informațional-bibliografică – furnizarea de servicii de referință (îndrumări referitoare la utilizarea cataloagelor tradiționale și on-line, accesul și navigarea pe internet, consultarea bazelor de date, la care biblioteca oferă acces) și asistența informativă (instruirea utilizatorilor în vederea cunoașterii colecțiilor și serviciilor bibliotecii).

La intrarea în sala de lectură cu acces liber la raft (intrarea se face numai în baza Cardului de acces) este binevenit un panou informativ, care să reflecte capacitatea funcțională a sălii, domeniile deservite, tipurile de documente etc. De exemplu:

Capacitatea – 60 locuri;

Domenii: 1. Filozofie; 81. Lingvistică; 811.135.1 Limba română etc.

Tipuri de documente: Cărți; Ediții periodice etc.

Trebuie luată în considerare și localizarea publicațiilor la raft în funcție de criteriul limbii. De exemplu, pot fi evidențiate documentele în limbile: română, rusă, limbile moderne etc. Documentele în limba română din perioada până în anii '90 pot fi separate conform grafiei chirilice și latine. Edițiile de referință (dicționare, enciclopedii etc.), după regula tradițională, pot fi consultate numai în sala de lectură și vor fi marcate cu buline de culoare roșie.

Lucrând într-o colecție cu acces liber la raft, respectând cerințele utilizatorilor, bibliotecarul în același timp trebuie să promoveze valorile documentare, acestea fiind expuse pe prim plan. După părerea specialiștilor, metoda dată presupune așa-numitul efect „de provocare”, ce oferă utilizatorilor posibilitatea de a identifica și utiliza documente noi, adesea, altele decât cele direct căutate. Adevărat, în acest caz, apar anumite dificultăți – lipsa publicației la locul inițial generează pericolul de a nu fi regăsită la cerere, iar întoarcerea publicațiilor la loc face dificilă munca bibliotecarului.

În rezultatul experienței bibliotecilor care deja au introdus accesul liber la raft (Biblioteca ASEM, DIB ULIM, Biblioteca științifică a Universității „A. Russo”, biblioteci universitare din România) și a experimentului efectuat în cadrul sălii de lectură a Bibliotecii FCIM și FRT am evaluat eficacitatea acestei metode, sesizând avantajele și dezavantajele ei.

Accesul liber la raft oferă utilizatorilor următoarele **avantaje**:

- permite o vedere generală asupra structurii colecțiilor și opțiunea pentru lucrările de interes;
- asigură cunoașterea vizuală a documentelor;
- permite depistarea surselor documentare suplimentare;
- incită utilizarea informației adiacente;
- lărgeste accesul la informație;
- asigură independența în alegerea cărților;
- contactul direct cu cartea reduce timpul de căutare a informației necesare;
- dezvoltă schimbul de idei, atât între utilizatori, cât și între bibliotecari și utilizatori.

Înseși, biblioteca beneficiază de anumite avantaje. Acestea sunt:

- readuce în circulație domenii mai puțin solicitate;
- face să circule cărțile apărute mai demult;
- asigură accesul egal la informație pentru toți utilizatorii;
- dă posibilitate bibliotecarului să urmărească comportamentul utilizatorilor în raport cu „accesul liber” pentru îmbunătățirea achiziției de carte și a aranjării colecțiilor în funcție de cerințele utilizatorilor;
- facilitează cercetarea gradului de utilizare a documentelor;
- eficientizează activitatea de formare a culturii informației a utilizatorilor.

În ce privește **dezavantajele** (de exemplu, deteriorarea, sustragerea publicațiilor, dificultăți de mânăuire a colecțiilor), acestea pot fi înlăturate în baza unei bune organizări a muncii în bibliotecă.

În final, conchidem că accesul liber la raft este metoda care ar favoriza activitatea bibliotecii universitare la etapa actuală vizavi de amplificarea atractivității pentru utilizatori și sporirea contribuției în procesul de cunoaștere.

Propunem unele recomandări:

- Replicarea experimentului de introducere a accesului liber la raft;
- Elaborarea strategiei și politicii de servire bibliotecară în condițiile accesului liber la raft;
- Instruirea utilizatorilor din perspectiva accesului liber la raft;
- Dotarea bibliotecii cu echipamente adecvate noii forme de servire a utilizatorilor.

BIBLIOGRAFIE:

1. Scutaru, Elena. Cultura informațională: forme de existență și acces/ Elena Scutaru // Magazin Bibliologic. - 2005. - Nr. 3-4. - P. 89-97.
2. Stratan, Elena. Cursul “Bazele Culturii informaționale” la Universitatea de Stat “A. Russo” din Bălți/ Elena Stratan //Buletinul ABRM. - 2006. - Nr. 2 (4). - P. 30-33.
3. Vatamanu, Maria. Cultura Informațională în contextual Programului UNESCO “Informația pentru toți”/ Maria Vatamanu // Magazin Bibliologic. – 2010. - Nr. 1-2. - P. 62-66.
4. www.abrm.md/
5. www.biblioteca.ase.org.ro/
6. www.lib.ase.md/
7. www.library.ulim.md/